

152. Bijbelstudie over
MITOS DARI SEPULUH SUKU ISRAEL YANG HILANG
DE MYTHE VAN DE TIEN VERLOREN STAMMEN ISRAELS
MITOS ASERET SHIV'TEI YIS'RA'EL HA'AVODIM
מיתוס עשרת שבטי ישראל האבודים

Deel 3: Eerste terugkeer uit de ballingschap

Al eeuwenlang doen de meest merkwaardige en fantastische theorieën de ronde over het lot en de mysterieuze verblijfplaats van de tien stammen van het noordelijke koninkrijk Israël, die als straf voor hun afgodendienst in de Assyrische ballingschap werden weggevoerd en daarna volgens velen spoorloos uit de geschiedenis zijn verdwenen en daarom als 'de verloren tien stammen' worden aangeduid. Toch hoe verloren zijn de 'verloren' stammen eigenlijk? Zijn ze echt nooit boven water gekomen? Op deze vraag zullen wij in deze studiereeks een antwoord proberen te vinden.

Korte samenvatting en conclusies vorige studie

De vorige keer kwamen wij tot de conclusie, dat de ballingen uit de tien stammen door de Assyriërs voornamelijk in het noordwesten van Mesopotamië diverse locaties als woongebieden kregen toegewezen, die zich met uitzondering van Medië allemaal in het huidige Koerdistan bevinden, terwijl de ballingen uit de twee zuidelijke stammen 130 jaar later door de Babyloniërs grotendeels in het gebied tussen de grote rivieren werden gehuisvest, dat destijds bekend stond onder de naam Sumerië en in de Bijbel het land Sinear genoemd werd. Gezien het feit dat de ballingen niet alleen in hun oorspronkelijk toegewezen woongebieden bleven, maar zich later over het hele rijk hebben verspreid alsook door de omstandigheid, dat de diverse stammen uiteraard niet over aparte, afgebakende stamgebieden konden beschikken, maar door hun overwinnaars door elkaar heen werden gehuisvest, kunnen we ervan uitgaan dat een groot deel van de Israëlieten enerzijds assimileerde met de lokale bevolking en anderzijds een vermenging plaatsgevonden kan hebben tussen de stammen onderling met als gevolg het vervagen van de stamidentiteit. De ballingen uit het koninkrijk Israël en uit het koninkrijk Juda werden door hun opeenvolgende overheersers als één geheel beschouwd vanwege hun gezamenlijke taal, cultuur en religie. Zo werden 'Israëlieten' en 'Joden' synonieme begrippen, die naast elkaar en door elkaar heen voor G'ds volk werden gebruikt tot op heden aan toe. Zo wordt er bijvoorbeeld in het hele boek Ester vrijwel uitsluitend gesproken over 'Joden', terwijl we er redelijkerwijs van uit mogen gaan, dat al deze Joden, die in het Perzische Rijk woonachtig waren, dat zich uitstreckte van India tot Afrika aan toe, echt niet allemaal tot de stam Juda behoord kunnen hebben, die immers grotendeels uit de ballingschap teruggekeerd was. Verder hebben we de vorige keer geconstateerd, dat er in de tijd van hun ballingschap ingrijpende g'dsdienstige en culturele veranderingen bij de Israëlieten hebben plaatsgevonden zoals bijvoorbeeld het ontstaan van de synagogen en een eredienst zonder dierenoffers. Ook zagen wij, dat niet alle gedeporteerden uit Israël en Juda het zelfde lot in de Babylonische ballingschap ondergingen. Terwijl sommigen zeer verstrekkende vrijheden mochten genieten en zelfs in dienst van de koning mochten treden, werd een groot deel van G'ds volk echter als gevangenen gedwongen om slavenarbeid te verrichten, hetgeen duidelijk in Psalm 137 naar voren komt. We sloten het tweede deel van deze studiereeks af met een aantal profetieën, waarin door de Eeuwige aan de gelovigen uit alle twaalf stammen de terugkeer uit de ballingschap naar het land van hun vaders werd beloofd. Deze terugkeer, die in meerdere fases plaats vond, zullen wij nu behandelen.

De zeventig jaar van Jeremia

De meest bekende profetieën over de terugkeer en het herstel, die letterlijk in vervulling zijn gegaan, vinden wij in ירמיהו Yir'm'yahu [Jeremia - Yeremia] 25:11-12 en 29:10, waarin de

profeet tot drie keer aan toe over een periode van 70 jaar spreekt: *“Heel dit land valt in puin en wordt een woestenis, en ook de omringende volken zullen de koning van Babylonië dienen, zeventig jaar lang. Maar als die zeventig jaar voorbij zijn, zal ik de koning van Babylonië en zijn volk voor hun misdaden laten boeten, spreekt de Eeuwige. Ik maak het land van de Chaldeeën voor altijd tot een woestenis.”* - *“Dit zegt de Eeuwige: Als er in Babel zeventig jaar voorbij zijn, zal ik naar jullie omzien. Dan zal ik Mijn belofte gestand doen door jullie naar Jeruzalem te doen terugkeren.”* **Bahasa Indonesia:** *“Maka segenap negeri ini akan menjadi sebuah reruntuhan dan kengerian; bangsa-bangsa ini akan melayani raja Babilon selama tujuh puluh tahun. Dan akan terjadi, ketika tujuh puluh tahun telah genap, Aku akan menghukum raja Babilon dan bangsa itu, dan negeri orang Kasdim, atas kesalahan mereka, firman Tuhan, dan Aku akan menjadikannya reruntuhan selamanya.”* - *“Beginilah Tuhan berfirman: Ketika telah genap tujuh puluh tahun bagi Babilon, sesuai dengan firman-Ku, Aku akan melawat kamu dan meneguhkan perkataan-Ku yang baik kepadamu, untuk membawa kamu kembali ke tempat ini.”* Het lezen van deze teksten roept natuurlijk meteen de vraag op wanneer deze zeventig jaar begonnen en eindigden. Het beantwoorden van deze vraag blijkt helemaal niet zo eenvoudig te zijn als men zou denken, maar de laatste verzen uit het tweede boek van de Kronieken, waarin uitdrukkelijk naar deze profetie wordt verwezen, geven in elk geval wel een indicatie: *“De mensen die aan het zwaard ontkomen waren, werden als ballingen naar Babylonië meegevoerd waar ze de koning en zijn nakomelingen als slaven dienden totdat het rijk in handen viel van Perzië. Zo ging in vervulling wat de Eeuwige bij monde van Yir'm'yahu [Jeremia] had voorgezegd. Zeventig jaar bleef het land braak liggen en had rust, totdat alle niet in acht genomen shabatsjaren vergoed waren. In het eerste regeringsjaar van Koresh [Cyrus], de koning van Perzië, ging in vervulling wat de Eeuwige Yir'm'yahu [Jeremia] had laten aankondigen. Hij zette de koning ertoe aan om in zijn hele koninkrijk mondeling en ook schriftelijk het volgende besluit bekend te laten maken: Dit zegt Koresh [Cyrus], de koning van Perzië: alle koninkrijken van de aarde heeft de Eeuwige, de G'd van de hemel, mij gegeven. Hij heeft mij opgedragen om voor Hem een tempel te bouwen in Jeruzalem, een stad in Juda. Laten al diegenen onder u die tot Zijn volk behoren, zich verzekerd weten van de hulp van de Eeuwige, hun G'd, en daarheen gaan.”* **Bahasa Indonesia:** *“Dan dia membawa ke pembuangan semua orang yang tersisa dari pedang, ke Babilon; dan mereka menjadi budak baginya serta bagi anak-anaknya sampai pemerintahan kerajaan Persia; sebagai penggenapan firman Tuhan melalui mulut Yeremia, sampai tanah itu telah mengenyam sabbat-sabbatnya, karena sepanjang masa keterpencilannya dia telah memelihara Sabbat hingga genap tujuh puluh tahun. Dan pada tahun pertama zaman Kores, raja negeri Persia, untuk menggenapkan firman Tuhan melalui mulut Yeremia, Tuhan menggerakkan roh Kores, raja Persia itu dan menyebarkan berita ke seluruh kerajaannya, dan juga tulisan yang berbunyi: Demikianlah perkataan Kores, raja Persia itu: Tuhan, Elohim semesta langit, telah mengaruniakan kepadaku semua kerajaan di bumi ini, dan Dia telah menunjuk aku untuk membangun rumah bagi-Nya di Yerusalem, yang ada di Yehuda, siapakah di antara kamu semua adalah umat-Nya? Biarlah Tuhan, Elohimnya, menyertainya, dan biarlah dia pulang.”* (בְּרֵי הַיָּמִים ב) Div'rei haYamim bet [2 Kronieken - 2 Tawarikh] 36:20-23). Als we dit zo lezen, dan kunnen we de indruk krijgen dat de profetie in het eerste regeringsjaar van koning Cyrus in vervulling gegaan is. Als dat zo is, dan hoeven we alleen maar na te gaan wanneer dit precies was en dan gewoon 70 jaar terug tellen. Wel, dat heb ik gedaan, maar daar klopt helemaal niets van. Het eerste regeringsjaar als koning van de Meden en Perzen was 550 v.g.t. en daarvan 70 jaar teruggeteld komen we terecht in het jaar 620 v.g.t., maar toen was Juda nog niet door Nebukadnessar veroverd. De drie wegvoeringen in de ballingschap vonden pas in de jaren 597, 586 en 582 v.g.t. plaats. Met het eerste regeringsjaar van Cyrus moest dus het jaar bedoeld zijn waarin hij het Babylonische Rijk veroverd had en hij voortaan ook over het land der Chaldeeën zou heersen. En dat lijkt mij niet meer dan logisch, want om de profetie te kunnen vervullen moest Babylonië volgens 2 Kronieken 36:20 eerst in handen van de Perzen vallen. Dat gebeurde op 12 oktober 539 v.g.t., toen Nabonidus, de voorlaatste Babylonische koning, door Cyrus de Grote bij Opis werd verslagen. Zijn troonopvolger Belsassar stierf in hetzelfde jaar. Het eerste regeringsjaar van Koresh [Cyrus] als koning van Babylonië was dus 539/538. Toen ik daarvan 70 jaar terugtelde zag ik, dat ook dit niet overeen kwam met de profetie, want ook in 609/608 was Jeruzalem nog niet in Babylonische handen. Ik bracht het in gebed en toen kreeg ik het antwoord: de Eeuwige stelt andere prioriteiten dan wij! De 70 jaren

slaan helemaal niet op de Babylonische ballingschap zoals door velen ten onrechte wordt verondersteld, en ook niet op de duur van de Babylonische overheersing, maar op het aantal jaren tussen de verwoesting en de wederopbouw van de tempel! Daar gaat het om! In מלכים ב Melachim bet [2 Koningen - 2 Raja-Raja] 25:8-10 lezen wij: “Op de zevende dag van de vijfde maand (de maand Av), in het negentiende regeringsjaar van koning Nebukadnessar van Babylonië, trok diens dienaar Nebuzaradan, de commandant van zijn lijfwacht, Jeruzalem binnen. Hij stak de tempel van de Eeuwige in brand, en ook het koninklijk paleis en alle andere huizen van Jeruzalem; alle huizen van de welgestelden gingen in vlammen op. Het Chaldeese leger, dat onder zijn bevel stond, haalde de stadsmuren van Jeruzalem neer.” **Bahasa Indonesia:** “Dalam bulan yang kelima pada tanggal tujuh bulan itu, itulah tahun kesembilan belas zaman Raja Nebukadnezar, raja Babilon, Nebuzaradan kepala para pengawal, pegawai raja Babilon, datang ke Yerusalem. Dan dia membakar bait Tuhan dan istana raja, dan seluruh rumah di Yerusalem; ya, dia membakar setiap rumah besar dengan api. Kemudian seluruh pasukan Kasdim yang ada bersama-sama dengan kepala para pengawal itu merobohkan tembok sekeliling kota Yerusalem.” Daarna wordt de wegvoering van haar inwoners in de ballingschap beschreven. In ירמיהו Yir'm'yahu [Jeremia - Yeremia] 52:12-14 staat precies hetzelfde, maar dan wel met het verschil dat dit niet op de zevende, maar op de tiende van de vijfde maand plaats vond. Volgens de Talmud was dit op de negende (תענית Ta'anit 29a). Daarom is de negende van de maand Av, in het Hebreeuws באב תשעה באב Tisha b'Av geheten, voor de Joden tot op heden een vastendag en een dag van rouw. Ik vind de genoemde datum in het verslag van Jeremia eerlijk gezegd het meest betrouwbaar omdat hij een ooggetuige was die het zelf heeft meegemaakt, maar waar het mij hierbij voornamelijk om gaat is de vermelding van het feit, dat de verwoesting van de tempel in het negentiende jaar van koning Nebukadnessar plaats vond. Dat was dus in het jaar 586 v.g.t., want hij regeerde van 605 tot 562. Als ik dus vanaf het jaar 586 zeventig jaren verder tel, dan kom ik uit in het jaar 516 v.g.t., en dat is nou precies het jaar waarin de herbouw van de tempel voltooid was en de tempel opnieuw werd ingewijd door de Israëlieten, die uit de ballingschap terug waren gekeerd. In אזרא Ez'ra [Ezra] 6:15-16 staat: “In het zesde regeringsjaar van koning Dar'yavesh [Darius], op de derde dag van de maand Adar, was de tempel gereed. De Israëlieten, de priesters, de Levieten en de overige teruggekeerde ballingen, vierden de inwijding van de tempel van G'd met vreugde!” **Bahasa Indonesia:** “Dan bait itu diselesaikan pada hari yang ketiga bulan Adar, yakni pada tahun yang keenam zaman pemerintahan Raja Darius. Dan orang-orang Israel, para imam, dan orang-orang Lewi serta orang-orang buangan yang lain, merayakan penahbisan bait Elohim itu dengan sukacita.” Koning Darius I regeerde van 522 tot 486 v.g.t. en dus vond de inwijding van de nieuwe tempel plaats in 516 v.g.t., het zesde regeringsjaar van Darius, op enkele maanden na precies zeventig jaar na de verwoesting van de eerste tempel! In het eerste regeringsjaar van Cyrus als koning van Babylonië ging dus niet letterlijk alles in vervulling wat de profeet Jeremia had aangekondigd, zoals 2 Kronieken 36:22 suggereert, maar wel een belangrijk deel van de profetie, want in dat jaar werd door koning Cyrus immers een decreet uitgevaardigd waarin staat, dat de Israëlieten uit de ballingschap terug mogen keren naar hun eigen land en dat ze G'ds tempel in Jeruzalem mogen herbouwen, waarmee de profetie uiteindelijk toch geheel in vervulling ging.

Chronologische verwarring en buitenbijbelse identificatie

Ook in דניאל Dani'el [Daniël] 9:1-2 wordt uitdrukkelijk naar de profetie van Jeremia verwezen, waarin voorzeggd werd, dat de Eeuwige over de puinhopen van Jeruzalem zeventig jaar zou doen verlopen: “In het eerste jaar nadat Dar'yavesh [Darius], zoon van Achash'verosh [in de NBV staat: Xerxes] en Mediër van geboorte, tot koning was gekroond over het rijk van de Chaldeeën, in het eerste jaar van zijn koningschap, leidde ik, Daniël, uit de boeken af hoeveel jaren het zou duren voordat de puinhopen van Jeruzalem verdwenen zouden zijn. Zoals de Eeuwige aan de profeet Yir'm'yahu [Jeremia] had gezegd, waren dat er zeventig.” **Bahasa Indonesia:** “Pada tahun pertama zaman Darius, anak Ahasyweros, keturunan orang Media, yang telah menjadi raja atas kerajaan orang Kasdim. Pada tahun pertama pemerintahannya, aku, Daniel, melalui kitab-kitab itu telah memahami jumlah tahun menurut firman Tuhan yang telah datang kepada Nabi Yeremia untuk menggenapkan tujuh puluh tahun masa kehancuran

Yerusalem.” Enerzijds bevestigd deze tekst de eerdergenoemde teksten, maar hij roept toch ook weer nieuwe vragen op, want er schijnt het een en ander niet te kloppen. Ten eerste was het toch Cyrus, die tot koning was gekroond over het rijk van de Chaldeeën en niet Darius, ten tweede was Darius niet de zoon van Xerxes, maar andersom. Xerxes was de zoon van Darius. De vader van Darius was Hystaspes. Dat wil dus zeggen, dat de Darius, waar Daniël het hier over heeft, onmogelijk dezelfde Darius kan zijn waar wij het eerder over hadden. Het probleem is echter, dat er in deze tijdsperiode helemaal geen koning Darius bestond, die aan deze beschrijving voldeed. Wie was deze Darius dan wel? Hoe lossen we dit probleem op? Welnu, om te beginnen zal ik eerst even iets moeten verduidelijken. Het is namelijk van groot belang om te weten, dat de naam Darius evenals de namen Ahasveros en Artachsasta, die we straks nog in deze studie tegen zullen komen, op enkele uitzonderingen na geen eigennamen, maar Perzische koninklijke titels zijn zoals dat ook met de Farao in Egypte het geval was. Deze titels kunnen soms één en dezelfde persoon aanduiden en daarom moeten we er goed op letten over wie het gaat als we deze namen tegen komen en of de genoemde persoon daadwerkelijk zo heet of alleen met die titel wordt aangeduid. Natuurlijk hebben deze titels, die ook troonnamen worden genoemd, allemaal een speciale betekenis. Zo betekent de Oud-Perzische naam Dārayavahush, die in de meeste Nederlandse vertalingen met Darius en in de Hebreeuwse grondtekst met Dar'yavesh wordt weergegeven, zoiets als 'bewaarder', 'houder' of 'handhaver' van het goede. Ahasveros, in de Hebreeuwse grondtekst Achash'verosh en in het Oud-Perzisch Kh'shayarsha geheten, betekent 'vereerde koning' of 'mannelijke koning', van kh'shaya [koning] en arsham [man]. Artachsasta tenslotte, in het Hebreeuws Artach'shasta en in het Oud-Perzisch Artakh'shatra, heeft de mooie betekenis van 'koning der gerechtigheid'. Sommige Perzische koningen gebruikten deze titels als eigennamen, anderen slechts als aanduiding naast hun eigen naam. Met deze informatie in het achterhoofd werd het voor mij mogelijk, chronologische fouten te herkennen. Ik vind het altijd buitengewoon boeiend om bijbelse beschrijvingen voor hun geschiedkundige achtergrond te kunnen plaatsen en daarom is de buitenbijbelse identificatie van in de bijbel genoemde personen voor mij uitermate belangrijk om de juiste datering van belangrijke gebeurtenissen te kunnen achterhalen. Zo ben ik door tekst met tekst te vergelijken en historische feiten erbij te betrekken tot de conclusie gekomen dat Darius de Mediër uit Daniël 9:1 niemand anders kan zijn dan Cyrus de Grote. Niet Darius I, maar Cyrus II was degene die Babylon had veroverd en daardoor ook tot koning over het rijk der Chaldeeën werd gekroond. Niet Darius I, maar Cyrus II was 62 jaar oud, toen hij het koningschap verkreeg, nadat de laatste koning van de Chaldeeën, Belsassar, gedood werd zoals in דניאל Dani'el [Daniël] 6:1 geschreven staat. Darius I leefde van 549 tot 485 v.g.t. en kan op dat tijdstip dus niet ouder dan 11 jaar geweest zijn. Cyrus II daarentegen werd in 600 v.g.t. geboren en had in 538 v.g.t. dus wel de leeftijd van 62 jaar bereikt. Dat is voor mij eigenlijk het meest sluitende bewijs, dat Darius de Mediër en Cyrus de Grote één en dezelfde persoon zijn, maar er staat in דניאל Dani'el [Daniël] 6:29 nog wel een zinnetje waarin beide namen naast elkaar genoemd worden waardoor helaas de indruk kan ontstaan dat het in deze tekst toch om twee verschillende personen zou gaan. Daar staat: *“Zo ging het Daniël voorspoedig onder het koningschap van Darius en onder het koningschap van Cyrus de Pers.”* **Bahasa Indonesia:** *“Dan Daniel menjadi makmur pada zaman pemerintahan Darius, dan pada zaman pemerintahan Kores, orang Persia itu.”* In plaats van het woordje 'en' tussen de beide namen zou men echter ook gewoon een komma kunnen plaatsen of zou men het ook kunnen lezen als 'namelijk' of 'dat wil zeggen' en dan is Darius gewoon een andere benaming voor Cyrus. In bijbelse taal is dit zonder meer mogelijk, want iets soortgelijks zien wij bijvoorbeeld ook in Jesaja 2:3. Daar staat: *“Want uit Sion zal de Wet uitgaan en het Woord van de Eeuwige uit Jeruzalem.”* **Bahasa Indonesia:** *“Sebab, dari Sion akan keluar torat, dan firman Tuhan dari Yerusalem.”* Het gedeelte vóór het woordje 'en' komt eigenlijk op hetzelfde neer als het gedeelte daarna, want Sion is in de Bijbel een andere benaming voor Jeruzalem en de Wet is het Woord van de Eeuwige en zo zijn ook Darius de Mediër en Cyrus de Pers één en dezelfde persoon.

Het decreet van koning Cyrus II

En nu zijn we weer beland bij Cyrus II, in wiens eerste regeringsjaar als koning van Babylonië volgens 2 Kronieken 36:22-23 de vervulling begon van de profetie, die Jeremia al vele jaren

eerder had uitgesproken. De laatste verzen van het tweede boek der Kronieken vormen de eerste verzen van het boek Ezra: *“In het eerste regeringsjaar van Koresh [Cyrus], de koning van Perzië, ging in vervulling wat de Eeuwige Yir'm'yahu [Jeremia] had laten aankondigen. Hij zette de koning ertoe aan om in zijn hele koninkrijk mondeling en ook schriftelijk het volgende besluit bekend te laten maken: Dit zegt Koresh [Cyrus], de koning van Perzië: alle koninkrijken van de aarde heeft de Eeuwige, de G'd van de hemel, mij gegeven. Hij heeft mij opgedragen om voor Hem een tempel te bouwen in Jeruzalem, een stad in Juda. Laten al diegenen onder u die tot Zijn volk behoren, zich met de hulp van hun G'd naar Jeruzalem in Juda begeven om er de tempel van de Eeuwige weer op te bouwen, de G'd van Israël, de G'd die in Jeruzalem woont.”* **Bahasa Indonesia:** *“Dan pada tahun pertama zaman Kores, raja Persia, pada penggenapan firman Tuhan melalui mulut Yeremia, maka Tuhan menggerakkan roh Kores, raja Persia, dan dia membuat maklumat di seluruh kerajaannya, dan juga dalam tulisan, yang mengatakan: Beginilah Kores, raja Persia: Tuhan, Elohim di surga, telah mengaruniakan kepadaku semua kerajaan di bumi. Dan Dia telah menunjuk aku untuk mendirikan bait bagi-Nya di Yerusalem, yang terletak di Yehuda. Siapa di antara kamu termasuk umat-Nya? Elohimnya menyertai dia, dan biarlah dia berangkat pulang ke Yerusalem yang terletak di Yehuda, dan mendirikan rumah Tuhan, Elohim Israel, yang ada di Yerusalem, karena Dialah Elohim.”* (אזרא Ez'ra [Ezra] 1:1-3). Met dit decreet, dat koning Cyrus II, die in de grondtekst Koresh genoemd wordt van het Perzische Kūrosh, kwam er voor de Israëlieten een einde aan hun gedwongen verblijf in Babylonië. Niet alleen voor de ballingen uit het voormalige koninkrijk Juda, maar ook voor de ballingen uit het tienstammenrijk Israël, die reeds 136 jaar eerder door de Assyriërs in ballingschap werden weggevoerd, want Cyrus riep alle Israëlieten in zijn hele rijk op, zich naar Jeruzalem te begeven en de tempel van de Eeuwige te herbouwen: *“Al diegenen onder u die tot Zijn volk behoren”* ofwel in de NBG-vertaling: *“Wie nu onder u tot enig deel van Zijn volk behoort.”* Tot enig deel wil zeggen, tot welke stam ook. Het Perzische Rijk omvatte toen namelijk dezelfde gebieden die eerst tot het Assyrische Rijk en daarna tot het Babylonische Rijk behoorden. De Israëlieten die de meeste affiniteit met de tempel en de heilige stad hadden, gaven daar als eersten gehoor aan: *“De familiehoofden van de stammen Yehuda [Juda] en Bin'yamin [Benjamin], de priesters en de Levieten, allen die G'd daartoe aanzette, maakten zich gereed om naar Jeruzalem te vertrekken en te beginnen met de bouw van de tempel van de Eeuwige.”* **Bahasa Indonesia:** *“Dan berdirilah para kepala leluhur dari Yehuda dan Benyamin, dan para imam, dan orang-orang Lewi, bahkan setiap orang yang telah Elohim gerakkan rohnya untuk pergi membangun bait Tuhan yang ada di Yerusalem.”* (אזרא Ez'ra [Ezra] 1:5). Het decreet van de Perzische koning en het daarop volgende vertrek van ruim 50.000 Israëlieten en vreemdelingen die met hen meetrokken doet ons denken aan de oproep van de Faraó aan Moshe en de uittocht uit Egypte, te meer als we in de verzen 6 t/m 8 nóg een interessante overeenkomst lezen: *“Al hun bureu ondersteunden hen met voorwerpen van zilver en goud, met goederen, vee en kostbare geschenken, nog afgezien van wat vrijwillig aangeboden werd. Koning Koresh [Cyrus] van Perzië gaf de voorwerpen vrij die uit de tempel van de Eeuwige afkomstig waren en die Nebukadnessar uit Jeruzalem had meegenomen en in de tempel van zijn eigen god had neergezet. Hij vertrouwde de teruggave toe aan Mitredat, de schatmeester, die ze met een inventarislijst aan Shesh'batzar [Sesbassar], de leider van Juda, overdroeg.”* **Bahasa Indonesia:** *“Dan semua orang di sekeliling mereka membantu mereka dengan perkakas perak, dengan emas, dengan harta benda, dan dengan ternak, dan dengan barang-barang berharga, selain segala sesuatu yang dipersembahkan dengan sukarela. Dan Raja Kores mengeluarkan perkakas bait Tuhan yang telah Nebukadnezar angkut dari Yerusalem, dan meletakkannya di kuil-kuil ilahny. Bahkan Kores, raja Persia, mengeluarkan semuanya itu di bawah pengawasan Mitredat, seorang bendahara, dan menghitungnya untuk Sesbazar, pembesar di Yehuda.”* Dat Cyrus II het decreet uitgevaardigd had waarin hij alle Israëlieten toestemming gaf om naar hun eigen land terug te keren en dat hij zelfs de geroofde tempelschatten aan hen teruggaf is op zich niet zo vreemd, want dat deed hij ook bij vele andere volken, die door de Babyloniërs in ballingschap werden meegevoerd. Nadat hij het Babylonische Rijk veroverd had, stuurde Cyrus II alle religieuze voorwerpen en vooral de godenbeelden van de verschillende Mesopotamische steden terug, die door Nebukadnessar en diens opvolgers waren geroofd. Cyrus de Grote ging de geschiedenis in als één van de meest liberale vorsten uit de oudheid vanwege zijn religieuze tolerantie omdat hij de overwonnen

volken in zijn rijk hun eigen cultuur en hun eigen godsdienst liet behouden. Dat hij de Israëlieten toestemming gaf om naar hun vaderland terug te keren en ook de voorwerpen teruggaf, die uit de tempel afkomstig waren is dus niet zo vreemd, maar dat hij daarnaast ook nog de opdracht gaf, de verwoeste tempel van de G'd van Israël te herbouwen is daarentegen wel opmerkelijk, want dat deed hij voor de goden van de andere volken niet. Waarom dan wel voor de G'd van Israël? Omdat de Eeuwige, de G'd van de hemel hem persoonlijk heeft opgedragen om voor Hem een tempel te bouwen in Jeruzalem. Dat vermeldde de koning nadrukkelijk in zijn decreet. Maar wanneer sprak de Eeuwige tot hem? Hij sprak tot hem bij monde van de profeet Jesaja. Josephus Flavius schrijft in hoofdstuk 1 van het elfde boek van zijn werk *Antiquitates Judaicae* [Joodse oudheden], dat koning Cyrus in de profetieën van Jesaja gelezen heeft, dat al vele jaren voordat hij geboren werd, reeds over hem geprofeteerd was, dat de Eeuwige hem tot koning over vele volken zou aanstellen en hem het voornemen zou ingeven, om Zijn volk voor de herbouw van Zijn tempel naar Jeruzalem terug te zenden. Deze voorzeggingen maakten blijkbaar een enorme indruk op de koning, temeer omdat hij letterlijk bij zijn naam genoemd werd terwijl hij nog niet eens geboren was: *“Dit zegt de Eeuwige, je bevrijder, die je al in de moederschoot heeft gevormd: Ik, de Eeuwige, ben het die alles gemaakt heeft, de enige die de hemel heeft uitgespannen, die zelf de aarde heeft uitgehamerd... die over Koresh [Cyrus] zegt: Dit is Mijn herder, alles wat Ik wil, brengt Hij ten uitvoer: hij geeft opdracht om Jeruzalem te herbouwen en voor de tempel de fundering te leggen!”* **Bahasa Indonesia:** *“Beginilah Tuhan yang menebusmu dan membentukmu sejak dari kandungan, berfirman: Akulah Tuhan yang menjadikan segala sesuatu, yang membentangkan langit, Aku sendiri yang menghamparkan bumi, siapakah bersama dengan-Ku? - Dialah yang berfirman mengenai Kores: Yang menggembala bagi-Ku, dan dia akan menggenapkan seluruh keinginan-Ku, bahkan dengan berkata pada Yerusalem: Biarlah dia dibangun, dan biarlah tempat suci diletakkan fondasinya!”* (ישעייהו Yeshayahu [Jesaja - Yesaya] 44:24 en 28). *“Dit zegt de Eeuwige tot Koresh [Cyrus], Zijn gezalfde, die Hij bij de rechterhand neemt, aan wie Hij volken onderwerpt, voor wie Hij koningen ontwapent, voor wie Hij deuren opent, geen poort blijft gesloten: Ik zal voor je uit gaan, Ik zal ringmuren slechten, bronzen deuren verbrijzelen, ijzeren grendels stukbreken. Ik zal je verborgen schatten schenken, diep weggeborgen rijkdommen. Dan zul je weten dat Ik de Eeuwige ben, de G'd van Israël, die jou bij je naam roept! Omwille van Mijn dienaar Ya'aqov [Jakob], van Israël, dat Ik heb uitgekozen, heb Ik je bij je naam geroepen en je met een ere naam getooid, ofschoon je Mij niet kende. Ik ben de Eeuwige, er is geen ander, buiten Mij is er geen god. Ik heb je omgord met wapens, ofschoon je Mij niet kende. Zo zal iedereen, van oost tot west, weten dat er niets is buiten Mij. Ik ben de Eeuwige, er is geen ander die het licht vormt en het donker scheidt, die vrede maakt en onheil scheidt. Ik ben het, de Eeuwige, die al deze dingen doet! - Ik ben het die Koresh [Cyrus] laat komen in gerechtigheid, steeds opnieuw baan Ik voor hem de weg. Hij zal Mijn stad herbouwen; Hij geeft Mijn ballingen de vrijheid terug, zonder betaling of steekpenningen te eisen, zegt de Eeuwige Tz'vaot!”* **Bahasa Indonesia:** *“Demikianlah Tuhan berfirman kepada yang diurapi-Nya: Kepada Kores yang tangan kanannya telah Aku pegang, untuk menaklukkan bangsa-bangsa di hadapannya, ya, Aku akan membuka ikat pinggang para raja, untuk membuka pintu-pintu di hadapannya, supaya pintu gerbang tidak terus tertutup. Aku akan berjalan di depanmu dan membuat yang bergelombang menjadi rata. Aku akan memecahkan pintu-pintu tembaga dan mematahkan palang-palang besi. Dan Aku akan memberimu harta benda kegelapan, dan harta karun di tempat-tempat tersembunyi, sehingga engkau dapat mengenal bahwa Akulah Tuhan, Elohim Israel, yang memanggil engkau dengan namamu. Demi hamba-Ku Yakub dan Israel pilihan-Ku bahkan Aku memanggilmu dengan namamu. Aku akan menamaimu, sekalipun engkau tidak mengenal Aku. Akulah Tuhan, dan tidak ada yang lain, selain Aku, tidak ada Elohim. Aku akan memperlengkapimu, walaupun engkau tidak mengenal-Ku; supaya mereka dapat mengetahui dari timur sampai ke barat, bahwa selain Aku, tidak ada yang lain; Akulah Tuhan, dan tidak ada yang lain, yang membentuk terang dan menciptakan kegelapan, yang membuat kemujuran dan menciptakan kemalangan, Aku, Tuhan, yang melakukan semua ini! - Aku telah menggerakkan dia dalam kebenaran, dan telah meluruskan semua jalannya. Dia akan membangun kota-Ku, dan dia akan melepaskan orang-orang-Ku yang tertawan, tanpa bayaran, dan tanpa penghargaan, Tuhan semesta alam Tsebaot berfirman.”* (ישעייהו Yeshayahu [Jesaja - Yesaya] 45:1-7 en 13). De koning van Perzië nam zich deze woorden ter harte en voerde de opdracht

van de Eeuwige uit door dit bevel zowel mondeling alsook schriftelijk in zijn hele koninkrijk bekend te laten maken.

Eerste terugkeer onder Zerubavel en Yeshua

Het decreet van Cyrus bracht in het jaar 538 v.g.t. een enorme karavaan op de been, die zich op weg maakte naar het beloofde land. In hoofdstuk 2 van het boek Ezra staat een gedetailleerde lijst met de aantallen van alle Israëlitische mannen per familie en functiegroep opgesomd, die onder leiding van Zerubavel [Zerubbabel], een afstammeling van David en de hogepriester Yeshua [Jesua] terug zijn gekeerd en zich in Jeruzalem en in hun eigen steden gevestigd hadden. Ik zal u die lange lijst besparen, maar in de verzen 64-67 staan wel de totale aantallen vermeld: *“De hele gemeenschap telde in totaal 42.360 personen. Daarbij kwamen nog 7337 slaven en slavinnen, 200 zangers en zangeressen, 736 paarden, 245 muil dieren, 435 kamelen en 6720 ezels.”* **Bahasa Indonesia:** *“Seluruh jemaat itu bersama-sama, berjumlah empat puluh dua ribu tiga ratus enam puluh orang, disamping itu ada budak mereka dan wanita pelayan mereka sebanyak tujuh ribu tiga ratus tiga puluh tujuh orang, dan di antara mereka ada dua ratus penyanyi laki-laki dan penyanyi perempuan. Kuda mereka berjumlah tujuh ratus tiga puluh enam ekor; bagal mereka, dua ratus empat puluh lima ekor; unta mereka, empat ratus tiga puluh lima ekor; dan keledai mereka, enam ribu tujuh ratus dua puluh ekor.”* In de uitgebreide opsomming van de teruggekeerde ballingen werden de Israëlieten niet genoemd naar de stam waartoe zij behoorden, maar naar hun families en woonplaatsen. Dat zij niet alleen afkomstig waren uit de stam Yehuda [Juda], maar ook uit andere stammen, blijkt o.a. uit vers 28, waarin 223 inwoners van Beit El en Ai genoemd worden. Terwijl Ai in het stamgebied van Bin'yamin [Benjamin] lag, was Beit El een stad in het stamgebied van Ef'rayim [Efraïm], dat tot het Tienstammenrijk behoorde. In vers 70 lezen wij: *“De priesters, de Leviëten en een deel van het volk, de tempelzangers, de poortwachters en de tempelknechten vestigden zich in hun eigen steden, en alle andere Israëlieten in de overige steden.”* **Bahasa Indonesia:** *“Dan para imam, dan orang-orang Lewi, dan juga sebagian dari rakyat itu, dan para pemuji, dan para penjaga pintu gerbang, dan para pelayan tempat suci menetap di kota-kota mereka, dan semua orang Israel tinggal di kota-kotanya.”* De vermelding van ‘alle andere Israëlieten’ geeft eveneens aan, dat het hierbij niet alleen om Judeeërs ging. Heel duidelijk zien wij dat vooral in de volgende tekst: *“Zo is heel Israël ingeschreven in de registers die zijn opgenomen in de kroniek van de koningen van Israël. De Judeeërs waren wegens hun ontrouw als ballingen naar Babylonië gevoerd. Nu keerden de rechtmatige eigenaars weer terug naar hun bezittingen in de verschillende steden: gewone Israëlieten, priesters, Leviëten en tempelknechten. In Jeruzalem vestigden zich families uit de stammen Yehuda [Juda], Bin'yamin [Benjamin], Ef'rayim [Efraïm] en M'nashe [Manasse]...”* **Bahasa Indonesia:** *“Demikianlah seluruh orang Israel mendaftarkan diri mereka. Dan lihatlah, hal-hal itulah yang dicatat dalam kitab raja-raja Israel. Dan Yehuda dibuang ke Babilon karena pelanggaran mereka. Dan dari orang-orang Israel, penduduk pertama yang tinggal di tanah milik mereka, di kota-kota mereka ialah para imam, orang-orang Lewi, dan para pelayan bait suci. Dan di Yerusalem tinggal keturunan Yehuda, keturunan Benyamin, keturunan Efraim, dan Manasye...”* (א דברי הימים Div'rei haYamim alef [1 Kronieken - 1 Tawarikh] 9:1-3). Dus ook Efraim en Manasse waren destijds in Jeruzalem vertegenwoordigd hetgeen aantoont, dat mensen uit de verschillende stammen na terugkeer uit de ballingschap door elkaar heen woonden en samen één volk vormden.

Fundering en begin herbouw van de tempel

“Aan het begin van de zevende maand, toen de Israëlieten zich in hun steden hadden gevestigd verzamelde het voltallige volk zich in Jeruzalem. Yeshua [Jesua], de zoon van Yotzadaq [Josadak], en zijn medepriesters, en Z'rubavel [Zerubbabel], de zoon van Sh'alti'el [Sealtiël], en zijn verwanten, bouwden het altaar van de G'd van Israël, om daarop te kunnen offeren zoals is voorgeschreven in de Tora [wet] van Moshe [Mozes], de g'dsman. Ondanks hun angst voor de bevolking van het land richtten ze het altaar op zijn oude fundamenten op en offerden aan de Eeuwige. Ze droegen brandoffers voor de morgen en de avond op, en vierden Sukot [het Loofhuttenfeest] volgens de voorschriften: elke dag brachten ze het vereiste aantal brandoffers, zo veel offers dus als er voor iedere dag zijn voorgeschreven. Van toen af aan brachten ze ook

het dagelijkse offer, het offer op Rosh Chodesh [nieuwemaan] en de offers bij alle andere heilige hoogtijdagen van de Eeuwige. Al vanaf de eerste dag van de zevende maand droegen ze brandoffers op aan de Eeuwige, ook al waren de fundamenten van het heiligdom van de Eeuwige nog niet gelegd.” **Bahasa Indonesia:** “Dan ketika telah tiba bulan yang ketujuh, dan bani Israel telah berada di kota-kota itu, orang-orang Israel berkumpul menjadi satu di Yerusalem. Lalu berdirilah Yesua anak Yozadak dan saudara-saudaranya para imam, dan Zerubabel anak Sealtiel, dan saudarasaudaranya, dan membangun mezbah Elohim Israel supaya mempersembahkan persembahan bakaran di atasnya, sebagaimana tertulis dalam torat Musa, abdi Elohim. Dan mereka meletakkan mezbah itu pada alasnya, karena ketakutan menimpa mereka, sebab rakyat dari negeri-negeri itu. Dan dia mempersembahkan persembahan bakaran kepada Tuhan, di atasnya, persembahan bakaran pagi dan petang. Mereka juga mengadakan perayaan Sukkot, sebagaimana tertulis, dan persembahan bakaran hari demi hari, menurut jumlah sesuai dengan peraturan, yang ditetapkan, sesuai dengan harinya. Dan sesudah itu, persembahan bakaran terus-menerus, baik pada bulan baru maupun pada setiap hari raya yang telah Tuhan kuduskan, dan dari setiap orang yang dengan sukarela mempersembahkan persembahan sukarela kepada Tuhan. Dari hari pertama bulan yang ketujuh, mereka mulai mempersembahkan persembahan bakaran kepada Tuhan tetapi tempat suci Tuhan belum diletakkan fondasinya.” (אזרא Ez'ra [Ezra] 3:1-6). Terwijl de tempel nog in puinhopen lag herbouwden de Israëlieten na aankomst in hun vaderland in het jaar 538 v.g.t. alvast het altaar op zijn oude fundamenten om volgens de voorschriften de najaarsfeesten in de maand Tishri te kunnen vieren. In maand Iyar in het tweede jaar van Cyrus, dat is het jaar 537 v.g.t., legden zij de fundamenten van de tempel en begonnen alvast met de herbouw: “In het tweede jaar nadat zij naar G'ds tempel in Jeruzalem waren gekomen, in de tweede maand, begonnen Z'rubavel [Zerubbabel], de zoon van Sh'alti'el [Sealtiel] en Yeshua [Jesua], de zoon van Yotzadak [Josadak] en de rest van hun broeders, priesters en Levieten en allen die uit de ballingschap naar Jeruzalem waren teruggekeerd, met het aanstellen van Levieten van twintig jaar en ouder, om toezicht te houden op de werkzaamheden aan de tempel van de Eeuwige. Yeshua [Jesua], zijn zonen en verwanten, en Qad'mi'el [Kadmiel] en zijn zonen, nakomelingen van Yehuda [Juda] [in de NBG-vertaling staat: Judeeërs] waren gezamenlijk verantwoordelijk voor het toezicht op de arbeiders die werkten aan G'ds tempel, met de zonen van Chenandad en hun zonen en verwanten, allen Levieten. Terwijl de bouwers de fundamenten van het heiligdom van de Eeuwige legden, stelden de priesters, gekleed in ambtsgewaad, zich op met trompetten, en de Levieten, de nakomelingen van Asaf, stelden zich op met cimbalen, om de Eeuwige te prijzen volgens de aanwijzingen van David, de koning van Israël.” **Bahasa Indonesia:** “Dan pada tahun yang kedua sesudah kedatangan mereka di bait Elohim di Yerusalem, pada bulan yang kedua, Zerubabel anak Sealtiel dan Yesua anak Yozadak beserta saudarasaudara mereka yang lain, yakni para imam dan orang-orang Lewi, dan semua orang yang pulang ke Yerusalem dari tempat penawanan untuk memulainya. Dan mereka menempatkan orang-orang Lewi dari yang berumur dua puluh tahun ke atas untuk mengawasi pekerjaan bait Tuhan. Lalu berdirilah Yesua anak-anaknya dan saudara-saudaranya, Kadmiel dan anak-anaknya, yaitu keturunan Yehuda seperti yang lain, untuk melakukan pengawasan terhadap yang mengerjakan pekerjaan di bait Elohim; keturunan Henadad, anak-anaknya dan saudara-saudaranya, orang-orang Lewi. Dan ketika orang-orang yang membangun telah meletakkan fondasi tempat suci Tuhan, maka mereka menempatkan para imam yang telah dibusanai, dengan nafiri; juga orang-orang Lewi, anak-anak Asaf, dengan simbal, untuk memuji Tuhan, menurut petunjuk Daud, raja Israel.” (אזרא Ez'ra [Ezra] 3:8-10). Zo werd in het jaar 537 v.g.t. op gezag van Koresh [Cyrus], de koning van Perzië en Babylonië, de fundering van de tweede tempel gelegd zoals de Eeuwige hem heeft opgedragen bij monde van Jesaja.

Verbod op herbouw van de tempel

In hoofdstuk 4 lezen wij echter, dat de tempelbouw na zijn dood werd gestaakt door een verbod, dat door de opvolger van koning Cyrus werd opgelegd naar aanleiding van een klacht, die de tegenstanders van de Israëlieten, mensen uit heidense volkeren die destijds door de Assyriërs en Babyloniërs in het land werden gehuisvest, bij hem hadden ingediend. In de grondtekst wordt deze koning Artach'shasta genoemd en in de NBV-vertaling zelfs Artaxerxes, maar dat is

niet juist. Zoals ik reeds eerder heb aangegeven, was Artach'shasta, in het Oud-Perzisch Artakh'shatra, één van de diverse koningstitels en kon dus op iedere Perzische koning toegepast worden. Volgens Josephus Flavius gaat het hier derhalve niet over koning Artaxerxes maar over Cambyses, de zoon van Cyrus (Antiquitates Judaicae [Joodse oudheden], boek 11, hoofdstuk 3). Dat lijkt mij eigenlijk ook logischer omdat Cambyses, die slechts van 529 tot 522 v.g.t. regeerde, door koning Darius I werd opgevolgd, die in vers 24 genoemd wordt. Daar lezen wij: "Het werk aan de tempel van G'd in Jeruzalem werd stilgelegd, en daarin kwam geen verandering tot het tweede regeringsjaar van koning Darius van Perzië." **Bahasa Indonesia:** "Lalu berhentilah pekerjaan rumah Elohim yang di Yerusalem. Demikianlah hal itu terhenti sampai tahun kedua pada masa pemerintahan Darius, raja Persia." Dat wil dus zeggen, dat de tempelbouw pas in het jaar 520 hervat werd, ruim 18 jaar na terugkomst van de eerste groep voormalige ballingen.

Opdracht om de herbouw van de tempel te hervatten

"Toen begonnen de profeten Chagai [Haggai] en Z'char'ya [Zacharia, de kleinzoon van Ido, in opdracht van de G'd van Israël te profeteren tegen de Judeeërs die in Juda en in Jeruzalem woonden!" **Bahasa Indonesia:** "Dan Nabi Hagai dan Zakharia anak Ido, para nabi itu, bernubuat terhadap orang-orang Yahudi di Yehuda dan di Yerusalem dalam Nama Elohim Israel, yang menaungi mereka." (אזרא Ez'ra [Ezra] 5:1). "In het tweede regeringsjaar van koning Darius, op de eerste dag van de zesde maand, richtte de Eeuwige zich bij monde van de profeet Chagai [Haggai] tot Z'rubavel [Zerubbabel], zoon van Sh'alti'el [Sealtiel] en gouverneur van Juda, en tot Yeshua [Jesua], zoon van Yotzadaq [Josadak] en hogepriester: Dit zegt de Eeuwige Tz'vaot: Dit volk beweert dat de tijd nog niet gekomen is om de tempel van de Eeuwige weer op te bouwen. Maar, zo sprak de Eeuwige bij monde van de profeet Chagai [Haggai], is de tijd dan wel gekomen om zelf in mooi afgewerkte huizen te wonen? En dat terwijl Mijn huis nog een ruïne is! Nu dan, dit zegt de Eeuwige Tz'vaot: Welke weg zijn jullie ingeslagen? Denk toch na! Jullie hebben veel gezaaid, maar weinig geoogst; jullie eten maar raken nooit verzadigd, jullie drinken maar nooit is het genoeg, jullie kleden je maar krijgen het nooit warm; de dagloner krijgt zijn geld maar het verdwijnt in een beurs vol gaten. Dit zegt de Eeuwige Tz'vaot: Welke weg zijn jullie eigenlijk ingeslagen? Ga naar de bergen, haal daar hout en bouw Mijn huis weer op! Met vreugde zal Ik het aanvaarden en er Mij in alle luister tonen, zegt de Eeuwige. Jullie hebben veel verwacht, maar hoe weinig is het geworden, en wat jullie wél binnenhaalden, is door Mijn adem vernietigd. En waarom? - spreekt de Eeuwige Tz'vaot. Omdat Mijn huis nog altijd een ruïne is [NBG-vertaling: verwoest ligt], terwijl ieder van jullie zich uitslooft voor zijn eigen huis!" **Bahasa Indonesia:** "Pada tahun kedua pemerintahan Raja Darius, pada bulan keenam, pada hari pertama bulan itu, datanglah firman Tuhan melalui Nabi Hagai kepada Zerubabel anak Sealtiel, gubernur Yehuda, dan kepada Yosua anak Imam Besar Yozadak, yang Berkata: Beginilah Tuhan alam Tsebaot berfirman, ketika mengatakan: Bangsa ini berkata: Waktunya belum tiba, yaitu waktu untuk bait Tuhan dibangun. Dan datanglah firman Tuhan melalui Nabi Hagai, yang mengatakan: Apakah sekarang waktunya bagi kamu untuk berdiam di dalam rumahrumahmu yang beratap, tetapi bait ini tersia-sia? Maka sekarang, beginilah Tuhan alam Tsebaot berfirman: Arahkanlah hatimu pada jalan-jalanmu: kamu telah menabur banyak tetapi menghasilkan sedikit, kamu makan tetapi tidak kenyang, kamu minum tetapi tidak puas, kamu berpakaian tetapi tidak ada kehangatan bagi seorang pun; dan dia yang mempekerjakan dirinya, mempekerjakan dirinya demi sebuah kantong yang berlubang. Beginilah Tuhan semesta alam Tsebaot berfirman: Arahkanlah hatimu pada jalan-jalanmu! Dakilah gunung itu dan bawalah kayu dan bangunlah bait itu, maka Aku akan berkenan kepadanya, dan Aku akan dimuliakan, Tuhan berfirman. Kamu mengusahakan banyak, tetapi hasilnya sedikit! Dan ketika kamu membawanya ke rumah, lalu Aku menghembuskannya, mengapa?, firman Tuhan semesta alam Tsebaot, karena rumah-Ku tetap menjadi reruntuhan, dan kamu, tiap-tiap orang menyibukkan diri dengan rumahnya sendiri." (חגי Chagai [Haggai] 1:1-9). "Z'rubavel [Zerubbabel], zoon van Sh'alti'el [Sealtiel], en Yeshua [Jesua], zoon van Yotzadaq [Josadak] en hogepriester, en wie er van het volk nog over waren, luisterden naar de oproep die de Eeuwige, hun G'd, had gedaan; ze luisterden naar de woorden van de profeet Chagai [Haggai], die door de Eeuwige, hun G'd, gezonden was. En het volk werd vervuld van

vrees voor de Eeuwige. Maar Chagai [Haggai], de bode van de Eeuwige, zei in opdracht van de Eeuwige tot het volk: Ik ben bij jullie, spreekt de Eeuwige! Zo zette de Eeuwige Z'rubavel [Zerubbabel], zoon van Sh'alti'el [Sealtiel] en gouverneur van Yehuda [Juda], en Yeshua [Jesua], zoon van Yotzadaq [Josadak] en hogepriester, en wie er van het volk nog over waren, ertoe aan te beginnen met het herstel van de tempel van de Eeuwige Tz'vaot, hun G'd. Ze gingen aan het werk op de vierentwintigste dag van de zesde maand.” **Bahasa Indonesia:** “Dan Tuhan telah mengobarkan semangat Zerubabel anak Sealtiel, gubernur Yehuda, dan semangat Yosua anak Yozadak, Imam Besar, dan semangat seluruh sisa bangsa itu. Dan mereka datang dan terus mengerjakan bait Tuhan alam Tsebaot, Elohim mereka, pada hari kedua puluh empat bulan keenam, pada tahun kedua pemerintahan Raja Darius.” (חגי' Chagai [Haggai] 1:14-15).

Aanmoediging om door te gaan met de herbouw en belofte van voorspoed

Een maand later, op de 21^e dag van de maand Tishri 520 v.g.t., gaf de profeet G'ds belofte door, dat de luister van de nieuwe tempel zelfs nog groter zal zijn dan voorheen: “In het tweede regeringsjaar van koning Dar'yavesh [Darius], op de eenentwintigste dag van de zevende maand, sprak de Eeuwige opnieuw bij monde van de profeet Chagai [Haggai]. Hij droeg hem op: Zeg tegen Z'rubavel [Zerubbabel], zoon van Sh'alti'el [Sealtiel] en gouverneur van Yehuda [Juda], en Yeshua [Jesua], zoon van Yotzadaq [Josadak] en hogepriester, en wie er van het volk nog over zijn: Wie van jullie heeft deze tempel nog in zijn vroegere luister gezien? En hoe ziet hij er nu uit? Jullie denken zeker dat het niets meer kan worden! Maar houd vol, Z'rubavel, spreekt de Eeuwige, houd vol, Yeshua, zoon van Yotzadaq en hogepriester; jullie allen, bewoners van dit land, houd vol! - spreekt de Eeuwige. Werk door, Ik ben bij jullie - spreekt de Eeuwige Tz'vaot. Dat heb Ik jullie beloofd toen jullie wegtrokken uit Egypte; Ik zal steeds in jullie midden aanwezig zijn, wees dus niet bevreesd!” - “De luister van deze tempel zal groot zijn, nog groter dan voorheen, zegt de Eeuwige Tz'vaot, en van hieruit zal ik jullie vrede en voorspoed geven [NBG-vertaling: op deze plaats zal Ik heil geven], spreekt de Eeuwige Tz'vaot.” **Bahasa Indonesia:** “Pada bulan ketujuh, pada tanggal dua puluh satu bulan itu, firman Tuhan datang melalui Nabi Hagai, yang mengatakan: Sekarang berbicaralah kepada Zerubabel anak Sealtiel, gubernur Yehuda, dan kepada Yosua anak Yozadak, Imam Besar, dan kepada sisa dari bangsa itu, dengan berkata: Siapakah di antara kamu yang masih tinggal, yang pernah melihat bait ini dalam kemuliaannya dahulu? Dan bagaimanakah kamu melihatnya sekarang? Apabila membandingkan dengannya, bukankah bait ini seperti tidak ada apa-apa di matamu? Namun sekarang, jadilah kuat, hai Zerubabel, firman Tuhan. Dan jadilah kuat, hai Yosua anak Yozadak, Imam Besar. Dan jadilah kuat dan bekerjalah, hai seluruh rakyat, firman Tuhan. Sebab, Aku ada besertamu, firman Tuhan alam Tsebaot. Sebagaimana firman yang telah Aku janjikan kepadamu ketika kamu keluar dari Mesir, demikianlah Roh-Ku tinggal di antara kamu, janganlah takut!” - “Kemuliaan rumah yang terakhir ini akan lebih besar daripada yang sebelumnya, firman Tuhan alam Tsebaot. Dan di tempat ini Aku akan memberikan damai sejahtera, firman Tuhan semesta alam Tsebaot.” (חגי' Chagai [Haggai] 2:1-5 en 9). De toekomstige heerlijkheid van deze tempel en het heil dat de Eeuwige op deze plaats zal geven is duidelijk een verwijzing naar Yeshua haMashiach, die vele eeuwen later in deze tempel zal prediken. Alsof het een hint was naar het latere Chanukafeest, het feest van de herinwijding van de tweede tempel gaf de Eeuwige op de 24e dag van de maand Kis'lev, één dag voor Chanuka, een aanmoediging om door te gaan met de bouw van de tempel en een belofte van voorspoed: “Op de vierentwintigste dag van de negende maand, in het tweede regeringsjaar van Dar'yavesh [Darius] richtte de Eeuwige zich tot de profeet Chagai [Haggai]: Dit zegt de Eeuwige Tz'vaot: Vraag de priesters hierover een uitspraak te doen: Als iemand offervlees bij zich draagt in een plooi van zijn mantel, en deze plooi komt in aanraking met brood of met gekookt voedsel, met wijn, olie of met wat voor voedsel ook, wordt dat voedsel daardoor dan heilig? Neen, antwoordden de priesters op deze vraag. Vervolgens vroeg Chagai: Als iemand die onrein is doordat hij met een lijk in aanraking is geweest, zulk voedsel aanraakt, wordt het daardoor dan onrein? Ja, antwoordden de priesters, het wordt daardoor onrein. Daarop zei Chagai: Zo is het ook met deze mensen, spreekt de Eeuwige, zo is het in Mijn ogen gesteld met dit volk, en zo is het ook met de vruchten van hun arbeid: alles wat zij offeren is onrein. Maar let op wat er vanaf

vandaag gebeuren gaat. Hoe was het met jullie gesteld voordat er aan de herbouw van de tempel van de Eeuwige begonnen werd? Jullie dachten twintig maten graan te scheppen, maar de graanhoop bleek slechts tien maten groot te zijn; jullie dachten vijftig maten wijn uit de pers te halen, maar de perskuip bleek slechts twintig maten te bevatten. De vruchten van jullie arbeid heb Ik getroffen met korenbrand, meeldauw en hagel, en toch zijn jullie niet naar Mij teruggekeerd, spreekt de Eeuwige. Maar let op wat er gebeuren gaat, vanaf vandaag, vanaf deze vierentwintigste dag van de negende maand, vanaf de dag dat de tempel van de Eeuwige gegrondvest is, let op! Het is waar dat het zaad nog ongebruikt in de schuur ligt, en ook hebben de wijnstok en de vijgenboom, de granaatappel en de olijf nog geen vrucht gedragen, maar vanaf vandaag zak Ik jullie Mijn zegen geven! Op de vierentwintigste dag van de maand richtte de Eeuwige zich nogmaals tot Chagai: Zeg dit aan Z'rubavel, de gouverneur Juda: Ik zal de hemel en de aarde doen beven, Ik zal alle konings-tronen omverstoten en de macht van alle volken breken, Ik zal de strijdwagens met hun berijders omverwerpen en de paarden zullen neerstorten en de ruiters zullen elkaar ombrengen. Op die dag, spreekt de Eeuwige Tz'vaot, zal Ik jou, Z'rubavel, zoon van Sh'alti'el en mijn dienaar, dragen als Mijn zegelring, want Ik heb jou uitverkozen, zo spreekt de Eeuwige Tz'vaot." **Bahasa Indonesia:** "Pada tanggal dua puluh empat dari bulan yang kesembilan, dalam tahun kedua pemerintahan Darius, datanglah firman Tuhan kepada Nabi Hagai, yang mengatakan: Beginilah Tuhan alam Tsebaot berfirman: Sekarang, tanyakanlah kepada para imam mengenai torat, dengan mengatakan: Lihatlah, apabila seseorang membawa daging kudus di dalam punca bajunya, dan menyentuhkan puncanya ke roti, atau makanan yang direbus, atau anggur, atau minyak, atau sesuatu makanan, apakah itu akan menjadi kudus? Dan para imam itu menjawab dan berkata: Tidak! Dan berkatalah Hagai: Jika kecemaran mayat menyentuh hal-hal itu, apakah itu akan menjadi cemar? Dan para imam itu menjawab dan Berkata: Itu cemar! Dan Hagai menjawab dan berkata: Demikianlah umat ini, dan demikianlah bangsa ini di hadapan-Ku, Tuhan menyatakan. Dan demikianlah setiap pekerjaan tangan mereka, dan apa yang mereka persembahkan di sana adalah cemar. Dan sekarang aku meminta kamu, arahkanlah hatimu pada hal ini: sejak saat ini dan seterusnya, sebelum peletakan batu di atas batu di dalam bait Tuhan, sejak hal-hal ini terjadi: seseorang datang pada tumpukan gandum yang dua puluh, tetapi telah menjadi sepuluh, seseorang datang pada bak anggur yang lima puluh untuk mengosongkan pemerasan anggur, tetapi telah menjadi dua puluh. Aku memukul kamu dengan hama, dan dengan jamur, dan dengan hujan es, dalam seluruh pekerjaan tanganmu; namun kamu tidak berbalik kepada-Ku, firman Tuhan. Sekarang arahkanlah hatimu, sejak hari ini dan seterusnya, sejak hari kedua puluh empat dari bulan yang kesembilan, sejak hari saat tempat suci Tuhan didirikan. Arahkanlah hatimu! Apakah benih masih ada di dalam lumbung? Ya, sampai sekarang pohon anggur, dan pohon ara, dan pohon delima, dan pohon zaitun belum menghasilkan. Mulai hari ini, Aku akan memberkati. Dan firman Tuhan datang kedua kalinya kepada Hagai, pada hari kedua puluh empat bulan itu, yang berkata: Berbicaralah kepada Zerubabel, gubernur Yehuda, dengan mengatakan: Aku akan mengguncangkan langit dan bumi. Dan Aku akan menggulingkan takhta kerajaan-kerajaan, dan Aku akan menghancurkan kekuatan kerajaan bangsa-bangsa. Dan Aku akan menggulingkan kereta-kereta perang, dan para pengendaranya, dan kuda-kuda dan para penunggangnya akan berjatuhan, masing-masing oleh pedang saudaranya. Pada hari itu, firman Tuhan alam Tsebaot, Aku akan mengambil engkau, hai Zerubabel, hamba-Ku, anak Sealtiel, firman Tuhan, dan akan menjadikan engkau seperti cincin meterai, karena Aku telah memilih engkau, firman Tuhan alam Tsebaot." (חגי' Chagai [Haggai] 2:10-23). "Toen maakten Z'rubavel, de zoon van Sh'alti'el, en Yeshua, de zoon van Yotzadaq, zich op en begonnen te bouwen aan het huis van G'd, die in Jeruzalem woont; en de profeten G'ds stonden hun met hun hulp terzijde." **Bahasa Indonesia:** "Kemudian bangkitlah Zerubabel anak Sealtiel, dan Yesua anak Yozadak, dan mulai membangun bait yang ada di Yerusalem. Dan bersama mereka para nabi Elohim membantunya." (עזרא' Ez'ra [Ezra] 5:2).

Het decreet van koning Darius I

Maar Tatenai, de gouverneur van de Perzische provincie Trans-Eufraat, waartoe ook Judea behoorde, begreep niet hoe zij zomaar, zonder toestemming van de koning konden beginnen, hun werk aan de wederopbouw van de tempel konden hervatten en schreef een brief aan

Darius met het verzoek om opheldering. Het antwoord van de koning was een bevestiging van het decreet van Cyrus, maar hij ging daarin zelfs nog verder: *“Wat uw vraag betreft, Tatenai, gouverneur van de provincie Trans-Eufraat, en Shetar Boznai en uw ambtgenoten, bestuurders van de genoemde provincie: laat de bouw ongemoeid! Laat het werk aan de tempel van G'd ongestoord voortgang vinden. De gouverneur en de oudsten van de Judeeërs mogen de tempel herbouwen op zijn vroegere plaats. En ik heb bevel gegeven dat u de oudsten van de Judeeërs moet steunen bij de bouw van de tempel van G'd: zij moeten de kosten steeds volledig vergoed krijgen uit de koninklijke schatkist, uit de belastingopbrengst van de provincie Trans-Eufraat, zolang als nodig is. Alles wat de priesters in Jeruzalem nodig hebben, moet hun dagelijks, zonder enige terughoudendheid, gegeven worden: jonge stieren en rammen en lammeren om te offeren aan de G'd van de hemel, en tarwe, zout, wijn en olie, zodat zij offergaven aan de G'd van de hemel kunnen brengen, en zullen bidden voor het leven van de koning en zijn zonen. Ook heb ik bevel gegeven dat er bij iedereen die dit besluit overtreedt een balk uit zijn huis moet worden gesloopt, waaraan hij vervolgens rechtop zal worden vastgenageld. Zijn huis moet worden verwoest. Moge de G'd die Zijn naam laat wonen in deze tempel, de tempel van G'd in Jeruzalem, alle koningen en volken neerslaan die een poging doen om dit besluit te overtreden door de tempel te verwoesten. Ik, Dar'yavesh [Darius], heb dit bevel gegeven, en het moet nauwkeurig worden uitgevoerd!”* **Bahasa Indonesia:** *“Sekarang, Tatnai, gubernur provinsi di seberang sungai itu, Syetar-Boznai serta sahabat-sahabatnya, para pejabat daerah seberang sungai itu, hendaklah kamu menjauhkan diri dari sana. Biarkanlah pekerjaan bait Elohim berlangsung sendiri. Biarkanlah gubernur orang-orang Yahudi, dan tua-tua orang Yahudi membangun bait Elohim itu di tempatnya. Juga aku telah membuat suatu keputusan mengenai apa yang harus kamu lakukan kepada tua-tua orang Yahudi itu untuk pembangunan bait Elohim supaya biaya yang tepat diberikan kepada orang-orang itu dari kekayaan raja, dari pajak daerah seberang sungai, sehingga mereka tidak berhenti bekerja. Dan yang mereka perlukan, yaitu lembu jantan muda, domba jantan, anak domba untuk persembahan bakaran bagi Elohim surga; gandum, garam, anggur, dan minyak, sebagaimana para imam di Yerusalem mengatakannya, biarlah itu diberikan kepada mereka hari demi hari, tanpa henti, supaya mereka dapat mempersembahkan kurban yang menenangkan bagi Elohim surga dan berdoa untuk kehidupan raja serta putraputranya. Aku juga telah membuat keputusan bahwa setiap orang yang mengubah perkataan ini, biarlah tiang kayu dicabut dari rumahnya, dan biarlah dia digantung di atasnya. Dan biarlah rumahnya menjadi reruntuhan oleh karena hal itu. Dan Elohim yang telah membuat Nama-Nya berdiam di sana, menghancurkan setiap raja dan bangsa, yang mengulurkan tangannya untuk mengubah atau menghancurkan bait Elohim di Yerusalem itu, Aku, Darius, telah membuat suatu keputusan. Hendaklah itu dilaksanakan dengan saksama!”* (אֶזְרָא Ez'ra [Ezra] 6:6-12). Evenals Cyrus II had ook Darius I een decreet ten gunste van de Israëlieten uitgevaardigd en legaliseerde daarmee de herbouw van de tempel in Jeruzalem. Niemand kon daar iets tegeninbrengen: *“Tatenai, de gouverneur van de provincie Trans-Eufraat, Shetar Boznai en hun ambtgenoten voerden nauwgezet uit wat koning Dar'yavesh [Darius] bevolen had. De oudsten van de Judeeërs vorderden gestaag met de bouw dankzij het optreden van de profeten Chagai [Haggai] en van Z'char'ya [Zacharia], de kleinzoon van Ido [Iddo]. Zij voltooiden de tempelbouw zoals de G'd van Israël en de Perzische koningen Koresh [Cyrus], Dar'yavesh [Darius] en Ar'tach'shasta [Artaxerxes] bevolen hadden. In het zesde regeringsjaar van koning Dar'yavesh [Darius], op de derde dag van de maand Adar, was de tempel gereed. De Israëlieten, de priesters, de Levieten en de overige terug-gekeerde ballingen, vierden de inwijding van de tempel van G'd met vreugde, en daarvoor brachten zij de volgende offers: honderd stieren, tweehonderd rammen en vierhonderd lammeren. Daarnaast offerden zij nog twaalf geitebokken als reinigingsoffer voor heel Israël, één voor elk van de twaalf stammen.”* **Bahasa Indonesia:** *“Kemudian Tatnai, gubernur provinsi seberang sungai itu, Syetar-Boznai dan sahabat-sahabatnya, melaksanakan dengan saksama, sesuai dengan apa yang telah Raja Darius kirim. Dan tua-tua Yahudi terus membangun dan berhasil karena nubuat Nabi Hagai dan Nabi Zakharia anak Ido. Dan mereka membangun dan menyelesaikannya sesuai perintah Elohim Israel, dan sesuai dengan perintah Kores, dan Darius, dan Artahsasta, raja-raja Persia. Dan bait itu diselesaikan pada hari yang ketiga bulan Adar, yakni pada tahun yang keenam zaman pemerintahan Raja Darius. Dan orang-orang Israel, para imam, dan orang-orang Lewi serta orang-orang buangan yang lain, merayakan penahbisan bait Elohim itu*

dengan sukacita. Dan untuk penahbisan bait Elohim, mereka mempersembahkan kurban seratus ekor lembu jantan, dua ratus ekor domba jantan, empat ratus ekor anak domba, dan dua belas ekor kambing jantan untuk persembahan penghapus dosa atas seluruh Israel sesuai dengan jumlah suku-suku Israel.” (אֶזְרָא Ez'ra [Ezra] 6:13-17). Uit dit laatste kunnen wij concluderen, dat alle twaalfstammen derhalve bij de inwijding van de tempel vertegenwoordigd geweest zullen zijn. Zo is precies na 70 jaar de profetie van Jeremia in vervulling gegaan: De tempel, die in 586 v.g.t. door Nebukadnessar werd verwoest, was zeventig jaar later, op de 3^e dag van de 12^e maand, de maand Adar in het 6^e jaar van Darius, het jaar 516 v.g.t. in volle glorie herbouwd! De terugkeer uit de ballingschap was op gang gekomen. Talrijke Israëlieten uit alle twaalf stammen keerden reeds terug naar het land van hun vaders en de rest zal spoedig volgen. Amen!

Werner Stauder